

Stjepan Staničić i Metod Resman PEDAGOG U VRTIĆU, ŠKOLI I DOMU

i Čikaške ekonomske škole, kada su vrijednosti dionica postale važnije od gospodarstva u cjelini i dobrobiti građana. Stoga autori tvrde da treba restaurirati konkurenciju te navode niz jednostavnih savjeta kako to učiniti, npr. raskinuti stvorene monopole, vremenski ograničiti prava intelektualnoga vlasništva, radnicima podijeliti dionice, kupovati od malih poduzeća i biti politički aktivan u ostvarenju kompetitivnijega i pravednijega društva.

Glavna je vrijednost ove knjige u tome što su autori upozorili na specifičnosti u funkcioniranju kapitalizma u zadnjih 30 godina, koje zbog monopola i gušenja konkurencije prijete ne samo urušavanju kapitalizma nego i građanskim slobodama i demokraciji. Korporativno bogatstvo u sprezi s društvenim mrežama odlučujući je politički i ekonomski problem našega doba.

Ova je knjiga kupljena, naravno, preko Amazona, digitalnoga diva čiji je vlasnik Jeff Bezos, jedan od najbogatijih ljudi na svijetu, a firma na zlu glasu zbog eksploatiranja radnika. Amazon je arhetip monopola koji kritizira ova knjiga. Amazonov disruptivni poslovni model zasnovan na online distribuciji knjiga kojim je revolucionirao izdavačku djelatnost smatra se paradigmatiskim primjerom kako nove tehnologije transformiraju stare industrije. Problem je što cijela industrija izdavaštva kao posrednika između pisaca i kupaca postaje suvišna ili potpuno ovisna o Amazonu kao glavnom distributeru. Platformski model kapitalizma uistinu predstavlja paradigmu novoga postkapitalističkog društva, s kojim se stručna i znanstvena zajednica i široka javnost moraju tek suočiti. Knjiga Teppera i Hearneove čini napor u tom smjeru.

Jadranka Švarc

Znamen, Zagreb, 2020., 360 str.

Na početku 2020. godine u izdanju izdavačke kuće Znamen iz Zagreba izdana je znanstvena monografija "Pedagog u vrtiću, školi i domu" Stjepana Staničića i Metoda Resmana, profesora u mirovini Sveučilišta u Rijeci i Sveučilišta u Ljubljani. Iako je u naslovu ove monografije, znanstvenoj literaturi te gotovo svim dokumentima koji se odnose na profesiju uobičajeno pisati i raspravljati u muškom rodu, odluka je autora ovoga prikaza uvesti drugačiju praksu. Budući da profesiju koja je predmet ovoga prikaza u više od 85 % slučajeva u Hrvatskoj čine žene, za sve izraze koji će se rabiti prilikom referiranja na naziv profesije, a imaju rodno značenje, bit će korišten ženski rod, pritom obuhvaćajući na jednak način oba roda. Iz navedenoga se izuzimaju izvorni naslovi, podnaslovi i citati preuzeti iz monografije.

Riječ je o djelu u kojemu se prožimaju teorijska razmatranja utemeljenja profesije pedagoginje, njezina profesionalnoga djelovanja te pretpostavki njezina razvoja. Monografiju obilježava snažan iskustveni pečat autorâ kao rezultat njihova znanstveno-istraživačkog i stručnog bavljenja ovim temama tijekom desetljeća bogatih karijera.

Rukopis koji obuhvaća 360 stranica organiziran je u pet sadržajno-tematskih cjelina s pripadajućim poglavljima. Nakon svake od prvih triju cjelina nalazi se detaljan i sveobuhvatan popis literature i izvora.

Prva cjelina – *Temelji profesije pedagoga* sastoji se od tri poglavlja, i to: 1. *Na putu k profesiji pedagoga*; 2. *Profesionalni identitet pedagoga* i 3. *Profesija pedagoga u školstvu drugih država*, s pripadajućim potpoglavljima. U okviru ove cjeline autori uvode či-

tatelja u temu prikazujući razvojni put profesije pedagoginje, njezinu ulogu u kontekstu savjetodavne službe škole te raspravljaju o oblicima suradnje s drugim ključnim profesijama i funkcijama školskoga sustava. Drugo poglavlje ove cjeline donosi čitatelju raspravu o određenjima profesionalnog identiteta pedagoginje te se iznosi zanimljiva i u stručnim krugovima kontinuirano prisutna rasprava o tome što djelatnost pedagoginje nije, samim time dajući dijelom odgovor na pitanje što ona jest. Autori zatim raspravljaju o načelima rada pedagoginje, odrednicama profesije, ulogama i strukturi poslova te njezinim ulogama u procesima supervizije, savjetovanja i terapije. Raspravljajući o profesiji pedagoginje u školstvu drugih država, autori donose prikaz njezina *policy* utemeljenja, prikaza brojnih istraživanja te načina organizacije formalnog obrazovanja i oblika cjeloživotnog učenja. Osim navedenog, u okviru ovoga poglavlja nalazi se i detaljan prikaz organizacijskih i operativnih rješenja te uloga i sadržaja profesije pedagoginje u 16 država – zajednički prikaz razvoja profesije u državama nekadašnje SFRJ (Hrvatskoj, Sloveniji, Srbiji, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i Sjevernoj Makedoniji) te Ujedinjenom Kraljevstvu, Francuskoj, Nizozemskoj, Italiji, Kraljevini Danskoj, Češkoj, Mađarskoj, Poljskoj, Slovačkoj, Latviji (Letoniji) i Sjedinjenim Američkim Državama.

Profesionalno djelovanje pedagoga druga je sadržajno-tematska cjelina koja također sadrži tri poglavlja – 1. *Učinkovita, učeća ustanova – cilj djelovanja pedagoga*, 2. *Područja rada i profesionalnog doprinosa pedagoga* i 3. *Odrednice suradnje i suradnici pedagoga*. U navedenoj cjelini autori provode čitatelja kroz profesionalno djelovanje pedagoginje u kontekstu učećih organizacija od predtercijarne razine navise, zatim se bave

područjima rada i profesionalnoga djelovanja te odrednicama suradnje i najbližim profesionalnim suradnicima pedagoginje.

Treća cjelina – *Razvoj profesije pedagoga* – bavi se ulogom i kompetencijama pedagoginje, njezinim obrazovanjem i profesionalnim razvojem, instrumentima i dokumentima koje pedagoginja rabi u svojem radu te etikom i etičnošću rada pedagoginje. U ovoj cjelini autori razlažu i ostale pretpostavke učinkovitosti pedagoginje i ugleda profesije. Iz ove cjeline posebno valja apstrahirati pojedine teme kojima se autori bave, a koje su u nacionalnom, znanstvenom i stručnom okruženju razmjerno izostale iz fokusa interesa struke. U prvom redu to je tema instrumentarija za rad pedagoginje, kao i tema etike te etičnosti rada pedagoginje. Osim toga autori otvaraju i ostavljaju za daljnja dubinska istraživanja teme poput (samo)vrednovanja pedagoginje, licenciranja i relicenciranja njezina rada, kao i legalizacije koncepcije (smjernica) profesije pedagoginje. Navedene teme predstavljaju i svojevrstan poticaj budućim istraživačima ove kompleksne i sveobuhvatne profesije da zaronu u mnoštvo neistraženih tema i neodgovorenih istraživačkih pitanja. Vjerujem da je to ujedno i poticaj da se (mlađi) istraživači u nacionalnim pedagoškim okvirima vrata s počesto marginalnih pedagoških tema u žarište istraživanja vlastite profesije. Ovo im djelo u tom kontekstu pruža iscrpan izvor potencijalnih znanstvenih izazova, koje bi valjalo studiozno i metodološki uokviriti te ih učiniti istraživački lukrativnim temama u budućnosti.

Osim navedenih triju cjelina, rukopis se sastoji još od dviju. To su *Dodaci* i *Sažetak i pomagala*.

Iako prva od dviju potonjih cjelina, *Dodaci* mogu možda djelovati marginalno ili gotovo nevažno, ulazeći u 7 potpoglavlja, uvida se krucijalnost i svrhovitost ove cjeline za ovo djelo. U tom kontekstu valja očekivati da su joj autori i samim naslovom trebali dati snažniji naglasak i fokus. Naime, u navedenoj cjelini autori donose primjere etičkih kodeksa pedagoginje Hrvatske i Slovenije. Pritom valja naglasiti da hrvatski, nažalost, nikada nakon njego-

va usvajanja 2003. godine nije zaživio. Zatim donose prikaz četiriju planova studijskih programa pedagogije na preddiplomskoj i diplomskoj razini (sa sveučilišta u Zagrebu, Rijeci, Ljubljani i Mariboru) te osvrta na metodičke kolegije sa 10 sveučilišta (zagrebačkog, riječkog, osječkog, zadarskog, ljubljanskog, mariborskog, beogradskog, novosadskog, sarajevskog i skopskog). Osim toga, kao važan organizacijski hodoigram aktivnosti upućuju na slijed ključnih godišnjih aktivnosti u radu pedagoginje po mjesecima te nude čitateljima primjer evidencijskoga lista pedagoginje. Posebno valja istaknuti i svojevrsan doprinos nacionalnim povijestima pedagogije u obje zemlje (Hrvatskoj i Sloveniji), koji autori ostavljaju u svojevrsno znanstveno naslijeđe kratkim prikazom ključnih autora koji su se bavili pitanjima profesije pedagoginje te njihova doprinosa znanosti i razvoju profesije. Osim toga povijesni se doprinos očituje i u prikazu bogate literature od 1950. do 2019. godine koja se bavila temom profesije pedagoginje.

Završna, peta, cjelina – *Sažetak i pomagala* – donosi sažetak cjelokupnog izdanja te zaključne misli kao i prikaz temeljnih pojmova profesije pedagoginje.

S obzirom na znanstvenu dubinu i minucioznost te strukturiranost sadržaja, ovo se djelo može smatrati kapitalnom znanstvenom monografijom njezinih autora, u kojoj kritički promišljaju o profesiji pedagoginje na prostorima Hrvatske, Slovenije, ali i zemalja u okruženju koje su u svojoj dugogodišnjoj obrazovnoj povijesti izgradile pedagoginju kao značajnu figuru profesionalne djelatnosti većine odgojno-obrazovnih institucija. Pritom valja istaknuti da se profesija pedagoginje ne sagledava u uskim okvirima partikularnih nacionalnih obrazovnih politika, nego se postavlja u komparativnu perspektivu i sa

zemljama koje ju ne određuju na nama jednak način, već se njezine odrednice pronalaze u srodnim zanimanjima i profesijama.

Vrlo je važno što ovo djelo predstavlja i svojevrsan *hommage* razvoju profesije pedagoginje posebno u Hrvatskoj, koja je, kako ističu i sami autori, prolazila kroz često izazovna razdoblja svojega razvoja. Takav izazovni put dijelom je rezultat i stanja pedagogije kao znanosti u nacionalnim okvirima, koje je, uz ostalo, obilježeno manjkom prepoznatljive i priznate pedagogijske znanstvene perspektive, gdje se primarno razumijevala kao profesija i kao primijenjena "praktična" disciplina. Ono što joj se često "spocitava" jest pitanje njezina znanstvenog identiteta. Pritisci sustava, aktualnih (obrazovnih) politika i vanjskih dionika nesumnjivo su ostavili traga na položaj i stanje te profesije.

Osim toga, u okvirima hrvatske pedagogije česta previranja unutar same profesije, koja su rezultirala nepostojanjem profesionalnih okvira djelovanja poput strukovne komore i etičkoga kodeksa, ali i dezavuirala ugled u širem društvenom okruženju, ostavili su traga na položaju i ulozi pedagoginje u sustavu odgoja i obrazovanja. Tome u prilog idu i recentni primjeri mnogih javnih rasprava, polemika i komentara koji se odnose na širok spektar tema iz odgoja i obrazovanja, gdje u značajno većem broju sudjeluju mnoge druge profesije koje s obrazovanjem imaju nikakav ili tek rubni doticaj nego profesija pedagoginje. U tom kontekstu posebno valja istaknuti preporuke autora koje upozoravaju na to da je riječ o profesiji koja zahtijeva ozbiljan i strukturni pristup njezinu (re)pozicioniranju, reviziji i svojevrsnoj "obnovi". Dakako da pokušaji odgovaranja na pitanje kako ostvariti ove zahtjeve koji se postavljaju pred pedagoginje kao profesiju nisu jednostavni ni jednoznačni. Međutim, pouzdano tvrdim da se na mnoga od njih odgovori mogu pronaći u ovome djelu.

Zaključno, autorima valja zahvaliti na upornom i sustavnom nastojanju da pridonesu shvaćanju profesije pedagoginje kao priznate profesije. U tom smislu ovaj je tekst jedinstven u našem znanstvenom

okruženju zbog sveobuhvatnoga, dobro organiziranoga teorijskog pregleda ključnih koncepata i modela. Doprinos ovoga djela očituje se i u njegovu kritičkom promišljanju o ulogama pedagoginje u okvirima odgojno-obrazovnih institucija, ali i u suvremenom društvu. Detaljna analiza relevantnih istraživanja i dokumenata daje izvrsnu podlogu za sve one koji žele produbiti svoje razumijevanje ove teme – od studenata pedagogije na svim razinama, preko pedagoginja u praksi do znanstvenika i istraživača na polju pedagogije, kao i na interdisciplinarnom polju obrazovnih znanosti. Ovo će djelo i praktično pripomoći osiguravanju i unapređivanju profesije pedagoginje u odgojno-obrazovnim okruženjima.

Marko Turk

<https://doi.org/10.5559/di.30.1.10>

HRVATI JABLANICE: PROŠLOST, SADAŠNOST, BUDUĆNOST **Zbornik radova** **Ivan Rogić (Gl. ur.)**

Kulturno-športsko društvo Provita Jablanica; Hrvatski dokumentacijski centar Domovinskog rata u Bosni i Hercegovini, Mostar, 2019., 372 str.

Okrugli stol *Hrvati Jablanice: prošlost, sadašnjost, budućnost* održan je 25. srpnja 2014. godine te 5. travnja 2018., a rezultati su objedinjeni u istoimenom zborniku. Na početku je "Riječ uredništva", u kojoj se navodi da su o Jablanici pisali mnogi, ali je došlo vrijeme da i Hrvati Jablanice prikažu svoju povijest, koja je bila "burna, nemir-

na, promjenjiva i ne baš sklona hrvatskom narodu u Jablanici i Bosni i Hercegovini" (str. 7). Hrvatima je posebno bilo teško za vrijeme Osmanskoga carstva. Nakon Drugog svjetskog rata Hrvati su se našli u nemilosti tadašnjih vlasti. Protjerivani su i raseljavani, a u mjestima gdje su živjeli nije se ulagalo u infrastrukturu. Ugašena je mala hidroelektrana na rijeci Doljanci, šumsko poduzeće iz Jablanice preselilo se u Mostar. Doljani su dobili električnu energiju tek 1975., iako je samo nekoliko kilometara udaljena jablanička brana izgrađena 1953. godine. Općina Jablanica nastala je 1955. godine kada se rasformirala općina Ostrožac, a od Rame su uzeta naselja: Kosne Luke, Doljani, Risovac i Slatina. I. Sivrić je u "Predgovoru" predstavio objavljene priloge.

Nakon pozdravnih govora slijedi prilog "Stanje i položaj Hrvata Jablanice" M. Mijića, koji piše da se općina Jablanica prostire na 301 km². Na području općine nalazi se i *Park prirode Blidinje* na nadmorskoj visini od 1000 do 1500 metara, a neki dijelovi dosežu i 2000 m. Prema popisu stanovništva iz 1971., od ukupnoga broja stanovnika, 10.938, Hrvata je bilo 2511 ili 22,9 %. Deset godina kasnije od 11.903 stanovnika Hrvata je bilo 2346 ili 19,70 %. Po popisu iz 1991., ovdje je živjelo 12.691 stanovnik, a od toga je Hrvata bilo 2291 ili 18,5 %. Prema popisu iz 2013., ukupno je 10.111 stanovnika, a Hrvata je 726 ili 7,18 %, Bošnjaka je 9099 ili 71 %, Srba 504 (4,0 %) te ostalih 671 (6,1 %).

O stanju u općini Jablanica nakon prestanka ratnih sukoba piše A. Rogić, koji navodi da je 1993. godine prekinuta opskrba električnom energijom Doljanima. Kuće su bile spaljene ili opljačkane, a osnovnih uvjeta za život nije bilo. Nakon Washingtonskog sporazuma 1994. i Daytonskoga sporazuma 1995. trebalo je obnoviti prostor, kako bi se izbjegli Hrvati mogli vratiti. Najprije se pristupilo opskrbi električnom energijom, i to s Gračaca preko Pomena. Civilne službe bile su smještene u kuću Župnoga ureda u Doljanima. Do rata područje Doljana i Sovića nije bilo pokriveno televizijskim signalom. Žitelji tih